

สารบัญ

บทนำ: ออกเดินทาง	13
------------------	----

ตอนที่หนึ่ง: รุ่งสาง

1: ลุกจากที่นอนอย่างมาร์คัส ออเรลิอุส	24
2: สงสัยใคร่รู้อย่างโสเครตีส	38
3: เดินอย่างรุสโซ	68
4: มองอย่างรอร์	88
5: สดับฟังอย่างโซเปนฮาวเออร์	118

ตอนที่สอง: เที่ยงวัน

6: รื่นรมย์อย่างเอพิคิวรัส	148
7: ใส่ใจอย่างซิโมน เวย์	172
8: ต่อดูอย่างคานธี	204
9: มีเมตตาอย่างจวงจื้อ	240
10: เห็นคุณค่าสิ่งเล็กๆ อย่างเซ โชนะกวง	258

ตอนที่สาม: ย่ำค่ำ

11: ไม่เสียดายอะไรอย่างนิทเชอ	282
12: รับมืออย่างเอพิกเตตัส	306
13: แก่ตัวไปอย่างโบว์วัวร์	336
14: ตายอย่างมงแต็ญ	370

บทส่งท้าย: ถึงที่หมาย	390
บันทึกท้ายบท	394
บรรณานุกรมคัดสรรและหนังสืออ่านเพิ่มเติม	412
กิตติกรรมประกาศ	426

แต่ ชาร์น

“ไม่ช้าก็เร็ว ชีวิตจะทำให้เราทุกคนกลายเป็นนักปรัชญา”
- มอริส รัสเซอลิง

THE SOCRATES EXPRESS

In Search of Life Lessons
from Dead Philosophers

by
Eric Weiner

รถด่วนขบวนปรัชญา
เดินทางค้นหาบทเรียนชีวิตกับโสครเตสและพวงเพื่อน

แปลโดย
ณัฐกานต์ อมาตยกุล

บทนำ ออกเดินทาง

พวกเราหิว กินแล้วก็กินอีก แต่ก็ยังคงหิว

บางครั้งเรารู้สึกถึงความหิวแค่เพียงเบาบาง แต่บางครั้งเมื่อโลกพลิกผันและความกลัวถาโถมเข้ามา ความหิวนั้นก็กลับพองขยายจนน่ากลัวว่ามันอาจกลืนกินเรา

เราเอื้อมหยิบสมาร์ตโฟน เพียงบัดนี้ก็สามารถเข้าถึงองค์ความรู้ทั้งมวลของมนุษย์ ตั้งแต่ยุคอียิปต์โบราณไปจนถึงฟิสิกส์ควอนตัม เราสวาปามมันเข้าไป แต่ยังคงหิว

ความหิวที่ไม่รู้จักอิ่มนี้คืออะไรกัน เราไม่ได้ต้องการสิ่งที่ตัวเองคิดว่าต้องการ เราคิดว่าเราต้องการข้อมูลและความรู้ แต่เปล่าเลย เราต้องการปัญญาต่างหาก และนั่นคือความแตกต่าง ข้อมูลเป็นเพียงบรรดาข้อเท็จจริงที่กองกันระเกะระกะ ส่วนความรู้คือกองข้อมูลเหล่านั้นที่ดูเป็นระเบียบขึ้น แต่ปัญญาคือการคลี่คลายปมข้อเท็จจริงต่างๆ ทำความเข้าใจมัน และที่สำคัญที่สุดคือ ปัญญาจะชี้ให้เห็นว่าเราจะนำข้อเท็จจริงเหล่านั้นไปใช้ต่ออย่างไรจึงจะดีที่สุด อย่างที่ไมลส์ คิงตัน นักดนตรีชาวอังกฤษเคยกล่าวไว้ว่า “ความรู้คือการที่เรารู้ว่ามะเขือเทศคือผลไม้ แต่ปัญญาคือการที่เราไม่ใส่มันลงไปในสลัดผลไม้” ความรู้ก็เพียงรู้ แต่ปัญญาคือการเห็นแจ้ง

ความแตกต่างระหว่างความรู้และปัญญาเป็นเรื่องของชนิด ไม่ใช่ระดับที่ต่ำหรือสูงกว่ากัน ความรู้ที่มากขึ้นไม่ได้นำไปสู่ปัญญาที่มากขึ้นเสมอไป และอันที่จริงนั้นอาจทำให้เราฉลาดน้อยลงด้วยซ้ำ เราอาจรู้อะไรๆ มากเกินไปและรู้สิ่งเหล่านั้นมาอย่างผิดๆ

ความรู้เป็นสิ่งที่คนเราครอบครอง แต่ปัญญาคือสิ่งที่เรากระทำ และเป็นทักษะอย่างหนึ่ง และเช่นเดียวกับทักษะทั้งปวง ปัญญาเป็นสิ่งที่คนเราฝึกฝนกันได้ แต่ต้องอาศัยความพยายาม การคาดหวังให้ตนได้ปัญญามาแบบโชคช่วยก็เหมือนกับการคาดหวังว่าจู่ๆ เราจะดวงดีถึงขนาดเล่นไวโอลินเป็นได้เอง

แต่เอาเข้าจริง คนเรากียังคงคาดหวังอะไรแบบนั้นกันอยู่ เราล้มลุกคลุกคลานผ่านเวลาในช่วงชีวิต หวังว่าจะได้เศษเสี้ยวของปัญญาจากตรงนั้นที่ตรงนี้ที่มาครอบครอง แต่ขณะเดียวกันเราก็สับสน ชอบเข้าใจผิดว่าเรื่องเร่งด่วนคือเรื่องสำคัญ เข้าใจผิดว่าเนื้อหาที่น่าทึ่งที่สุดคือการครุ่นคิดลึกซึ้ง เข้าใจผิดไปว่าสิ่งที่คนนิยมคือสิ่งที่ดี นักปรัชญาร่วมสมัยคนหนึ่งกล่าวไว้ว่า เราต่างกำลัง “ใช้ชีวิตผิด” (misliving) กันอยู่

ผมเองก็หิว อาจมากกว่าใครหลายๆ คนด้วย ดูได้จากการที่ความโศกเศร้าแผ่เงาปกคลุมชีวิตผมอย่างไม่ลดละนับตั้งแต่จำความได้ หลายต่อหลายปีที่ผมพยายามทุกวิถีทางเพื่อสนองความหิวโหยนั้น ทั้งเข้าหาศาสนา จิตบำบัด หนังสือพัฒนาตัวเอง การเดินทาง และการทดลองใช้เห็ดเมาช่วงสั้นๆ ซึ่งก็ให้ผลลัพธ์ที่ไม่ดีนัก

แต่แล้วในเช้าวันเสาร์วันหนึ่ง ผมลงไปท่องโลกใต้พิภพ นั่นก็คือห้องชั้นใต้ดินของผมเอง ที่นั่นเป็นที่ที่ผมแยกบรรดาหนังสือที่ดูไม่เข้ากับห้องนั่งเล่นออกมาเก็บไว้ต่างหาก ในกองหนังสือที่มีหนังสืออย่าง *แก๊สที่เราหายใจออกมา* (*The Gas We Pass*) และ *การเงินส่วนบุคคลสุดง่าย* (*Personal Finance for Dummies*) ผมขุดเจอหนังสือที่เขียนโดยวิลดูแรนต์ (Will Durant) เมื่อปี 1926 ชื่อว่า *เรื่องราวของปรัชญา* (*The Story of Philosophy*) เป็นหนังสือเล่มแข็งที่เมื่อผมพลิกเปิดหน้าปกแล้วฝุ่นลอยฟุ้งกระจายออกมา ผมเช็ดฝุ่นแล้วเริ่มต้นอ่าน

ถ้อยคำของดูแรนต์ไม่ได้เผยความรู้อันประเสริฐจับปล้นแบบสายฟ้าฟาด และไม่มีทั้งช่วงเวลาแห่งการก้าวเดินบนเส้นทางสู่ความตื่นรู้

แต่มีบางสิ่งที่ทำให้ผมยังคงอ่านมันต่อไป ไม่ใช่เพราะบรรดาความคิดที่บรรจุอยู่ในหนังสือ แต่น่าจะเป็นเพราะความหลงใหลของผู้เขียนในการนำเสนอความคิดเหล่านี้ออกมา ชัดเจนว่าดูแรนต์คือคนที่กำลังตกหลุมรัก แต่กับใคร หรือกับอะไรกันเล่า

คำว่า “นักปรัชญา” หรือ “philosopher” ซึ่งมาจากภาษากรีก *philosophos* หมายถึง “ผู้รักปัญญา” เห็นได้ว่าคำนิยามนี้ไม่ได้พูดถึงการครอบครองปัญญา เช่นเดียวกับการที่คำประกาศอิสรภาพเองก็ไม่ได้พูดถึงการได้รับความสุขมาครอบครอง นั่นเพราะคุณสมบัตินั้นบางสิ่งได้แม้ไม่ได้ครอบครอง และอาจไม่มีวันได้ครอบครอง การไขว่คว้าต่างหากที่สำคัญ

ผมเขียนถ้อยคำเหล่านี้ขณะอยู่บนรถไฟ ที่ไหนสักแห่งในนอร์ทแคโรไลนา หรืออาจจะเป็นเซาท์แคโรไลนา ผมไม่แน่ใจ บนรถไฟ หลายครั้งเราหลงลืมการเคลื่อนไปของทั้งสถานที่และเวลากันได้ง่าย ๆ

ผมรักรถไฟ พูดให้ถูกต้องขึ้นชอบการนั่งรถไฟ ไม่ใช่จำพวก “ฟองฟอด” หรือผู้ใคร่รู้เรื่องรถไฟที่น้ำลายแตกฟองหากได้เห็นหัวรถจักรดีเซลไฟฟ้ารุ่น SD45 ผมไม่สนใจจะรู้อัตราน้ำหนักบรรทุกหรือขนาดความกว้างรางรถไฟอะไรแบบนั้น ผมชอบประสบการณ์ที่ได้รับ ประสบการณ์ที่ผสมผสานระหว่างความกว้างขวางและความอบอุ่นอันหาได้ยาก ซึ่งมีเพียงการเดินทางด้วยรถไฟเท่านั้นให้ได้

ภายในรถไฟให้ความรู้สึกคล้ายอยู่ในนครรัมมาร์ดา อุณหภูมิอุ่นสบายและแสงไฟอบอุ่น รถไฟฟ้าผมเคลื่อนเข้าสู่สภาวะจิตก่อนสำนึก (preconscious state) ที่เป็นสุขกว่า ช่วงเวลาก่อนจะเจอกับการยื่นแบบเสียภาษี การออมเพื่อจ่ายค่าเทอมมหาวิทยาลัย ประกันสุขภาพฟัน และการจราจรติดขัด ช่วงเวลาก่อนที่จะมีครอบครัวคาร์ดาเซียน

แม่ยายของผมกำลังทุกข์ทรมานจากโรคพาร์กินสันระยะสุดท้าย เป็นโรคโหดร้ายที่ปล้นทั้งความสามารถและความทรงจำทั้งหมดไปจากท่าน แม้หลงลืมอะไรไปหลายอย่าง แต่ท่านก็ยังระลึกภาพความทรงจำ

ขณะนั่งรถไฟบริเวณตอนเหนือของนิวยอร์กสมัยเด็กๆ ได้อย่างแจ่มชัดจากอัลแบนี สู่คอรันิง สู่รอเชสเตอร์ แล้วนั่งกลับสู่อัลแบนี ทั้งภาพ เสียง และกลิ่นต่างพุ่งพรั่งเข้ามาเหมือนเพิ่งเกิดขึ้นเมื่อวานนี้ รถไฟมีอะไรบางอย่างที่หลงเหลืออยู่กับเรา

ปรัชญากับรถไฟนั้นเข้าคู่กันได้ดี เมื่อนั่งรถไฟ ผมสามารถใช้ความคิดไปด้วยได้ ผมทำไม่ได้เมื่ออยู่บนรถบัส ไม่แม้แต่บ่อย น่าจะเป็นเพราะความรู้สึกที่แตกต่างกัน หรือไม่ก็เพราะความเชื่อมโยงของมันกับอะไรอื่น รถบัสทำให้ผมนึกถึงการเดินทางไปโรงเรียนและค่ายซึ่งเป็นสถานที่ที่ผมไม่อยากไป แต่รถไฟพาผมไปที่ที่อยากไป และพาไปด้วยความเร็วที่พอดีกับการใช้ความคิด

แต่ทั้งปรัชญาและรถไฟต่างมีความคร่ำครึบางอย่าง ทั้งคู่เคยเป็นสิ่งสำคัญในชีวิตเรา ทว่าตอนนี้กลายเป็นเพียงความแปลกแยกหลงยุค ทุกวันนี้มีไม่กี่คนที่ยังนั่งรถไฟอยู่หากมีทางเลือกอื่น และไม่มีใครเรียนปรัชญาหากพ่อแม่พวกเขาเลี้ยงได้ ปรัชญาก็เหมือนการนั่งรถไฟตรงที่ใครหลายคนเคยทำก่อนจะรู้จักอะไรๆ ดีขึ้น

ผมสมัครรับนิตยสารชื่อ *Philosophy Now* ซึ่งจะมาส่งทุกๆ สองเดือนในซองกระดาษสีน้ำตาลอย่างกับหนังสือโป๊ ฉบับที่ออกมาเมื่อเร็วๆ นี้จั่วหัวว่า “โลกเป็นเพียงภาพลวงหรือไม่” อีกฉบับถามว่า “สิ่งที่ถูกคือสิ่งที่จริงเสมอไปหรือไม่” เมื่อไรก็ตามที่ผมอ่านข้อความเหล่านี้ให้ภรรยาฟัง เธอจะกลอกตาใส่ สำหรับเธอและใครๆ อีกหลายคน บทความเหล่านี้เป็นดังตัวแทนของความผิดเพี้ยนทั้งมวลของปรัชญา ปรัชญาถามคำถามไร้สาระที่หาคำตอบไม่ได้ คำว่า “ปรัชญา” กับ “ปฏิบัติ” อยู่ใกล้กันก็แต่ในพจนานุกรมเท่านั้น

เทคโนโลยีทำให้เราหลงเชื่อว่าปรัชญาไม่จำเป็นอีกต่อไปแล้ว ใครจะไปต้องการอริสโตเติลเมื่อพวกเราใช้อัลกอริทึม เทคโนโลยีดิจิทัลก้าวล้ำในด้านการตอบคำถามยิบย่อยของชีวิต อย่างเช่นร้านไหนเบอร์ริโตอร่อยที่สุดในเมืองบอยซี หรือไปออฟฟิศเส้นทางไหนจะเร็วที่สุด เราเลยคิดไปว่าเทคโนโลยีก็น่าจะตอบคำถามใหญ่ๆ ได้เก่งเช่นกัน แต่มันไม่ใช่

อย่างนั้นเลย สิริ (Siri) อาจโดดเด่นเรื่องหาร้านเบอร์รี่โต แต่หากลองถามเธอว่าควรหาความสุขจากเบอร์รี่โตนั้นอย่างไรถึงจะดีที่สุด เธอก็คงนึกอะไรไม่ออกเลย

ลองนึกถึงการเดินทางด้วยรถไฟกันบ้าง เทคโนโลยี (และวิทยาศาสตร์ซึ่งอยู่เหนือมันอีกที) ตอบเราได้ว่ารถไฟมีความเร็วเท่าไร มีน้ำหนักและมวลขนาดไหน และทำไมสัญญาณไวไฟบนรถไฟถึงหลุดอยู่เรื่อย ๆ แต่วิทยาศาสตร์ไม่สามารถตอบได้ว่าเราควรเดินทางด้วยรถไฟไปงานเลี้ยงรุ่นโรงเรียนมัธยมฯ หรือไปเยี่ยมลุงคาร์ลผู้คอยรังควานใจคุณมาตลอดแต่ตอนนี้กำลังป่วยหนักไหม วิทยาศาสตร์ไม่สามารถบอกคุณได้ว่าการทำร้ายร่างกายเด็กที่กิริตร้องและเตะเบาะหลังคุณอยู่เป็นเรื่องที่รับได้ไหมในทางจริยธรรม วิทยาศาสตร์ตอบคุณไม่ได้ว่าทิวทัศน์ที่อยู่นอกหน้าต่างนั้นสวยงามหรือดูเกร่อ แน่نونว่าปรัชญาเองก็ตอบไม่ได้ แต่มันช่วยให้เราเห็นโลกใบนี้ผ่านเลนส์ที่ต่างออกไป และนั่นมีคุณค่ามาก

ที่ร้านหนังสือละแวกบ้าน ผมสังเกตว่าหนังสือหมวด “ปรัชญา” อยู่ติดกันกับหมวด “การเปลี่ยนแปลงตัวเอง” หากเป็นร้านหนังสือบาร์นส์ แอนด์โนเบิลแห่งยุคเอเธนส์ สองหมวดนี้น่าจะเป็นอย่างเดียวกัน เพราะปรัชญา *เคย* เป็นเรื่องของการเปลี่ยนแปลงตัวเอง ปรัชญาเคยเป็นสิ่งที่ปฏิบัติได้จริง เป็นการบำบัดรักษา เป็นหยูกยาของจิตวิญญาณ

ปรัชญามีลักษณะของการบำบัดรักษา แต่ไม่ใช่วิธีการบำบัดแบบเดียวกับการนวดด้วยหินร้อน ปรัชญาไม่ง่ายและไม่ใช่วิธีที่น่าพึงพอใจ ไม่ได้ทำให้ผ่อนคลาย และเป็นเหมือนห้องออกกำลังกายมากกว่าสปา

มอริซ แมร์โล-ปงตี (Maurice Merleau-Ponty) นักปรัชญาชาวฝรั่งเศส เรียกปรัชญาว่าเป็นการ “ครุ่นคิดแบบสุดโต่ง” ผมชอบที่เขาเทียบเคียงปรัชญากับความน่าหวาดหวั่นและกลืนอายอันตรัยแบบนั้น ซึ่งถือว่าเข้ากันได้ เพราะครั้งหนึ่งเหล่านักปรัชญาก็เคยเป็นผู้กระตุ้นจินตนาการของโลก

ทั้งโลก เป็นเหมือนวีรชน พร้อมจะพลีชีพเพื่อปรัชญาของพวกเขา และบางคนอย่างโสเครตีสก็ทำจริง แต่ตอนนี้สิ่งเดียวของปรัชญาที่ดูหยาบกล้าคือการดิ้นรนไม่ย่อท้อเพื่อตำแหน่งทางวิชาการเท่านั้น

สถาบันการศึกษาส่วนมากไม่ได้สอนปรัชญากันแล้ว พวกเขาสอนเรื่อง *เกี่ยวกับ* ปรัชญาเท่านั้น แต่ไม่ได้สอนนักศึกษาว่าจะมองสิ่งต่างๆ อย่างเป็นปรัชญาได้อย่างไร ปรัชญาแตกต่างจากวิชาอื่นๆ มันไม่ใช่องค์ความรู้แต่คือวิธีคิด ซึ่งก็คือวิธีการที่เราดำรงอยู่บนโลกนี้ คำถามจึงไม่ใช่ “อะไร” หรือ “ทำไม” แต่เป็น “อย่างไร”

“อย่างไร” เป็นคำที่ทุกวันนี้ไม่ค่อยมีใครให้คำตอบนัก ในโลกวรรณกรรม หนังสือฮาว-ทู เป็นเหมือนความน่าอดสู เป็นลูกพี่ลูกน้องเชื่อซำที่ต้นประสบความสำเร็จ นักเขียนที่จริงจังกับการเขียนจะไม่เขียนหนังสือฮาว-ทูกัน และนักอ่านที่จริงจังก็ไม่อ่านมันเช่นกัน (อย่างน้อยก็ไม่ยอมรับว่าตัวเองอ่าน) แต่พวกเราส่วนใหญ่ไม่มีใครหรอกที่ใช้เวลาทั้งคืนถ่างตานั่งคิดว่า “ธรรมชาติของความจริงนั้นคืออะไร” หรือ “ทำไมจึงมีสิ่งต่างๆ แทนที่จะไม่มี” แต่เป็นคำถามที่ลงท้ายด้วยคำว่า “อย่างไร” เราจะใช้ชีวิตอย่างไร คำถามนี้ต่างหากที่เกาะติดอยู่กับเราทุกเมื่อเชิ้อวัน

ปรัชญาไม่เหมือนวิทยาศาสตร์เพราะมันมีลักษณะของข้อยกเว้น ปรัชญาไม่ได้แค่เพียงอธิบายโลกอย่างที่เป็นอยู่ แต่ยังอธิบายให้เห็นโลกแบบที่ *สามารถเป็นไปได้* เปิดทัศนะเราสู่ความเป็นไปได้อื่น นักเขียนนามแดเนียล ไคลน์ (Daniel Klein) เคยกล่าวถึงเอพิคิวรัส นักปราชญ์กรีกโบราณ เช่นที่ควรกล่าวถึงนักปรัชญาชั้นเยี่ยมทั้งหลายเอาไว้ว่า ให้อ่านงานของคนเหล่านั้นไม่ใช่ในฐานะปรัชญา แต่เป็น “กวีนิพนธ์ขบขู่ชีวิต”

ผมใช้เวลาในช่วงสองสามปีที่ผ่านมามีชีวิตกวีนิพนธ์ที่ว่าเข้าไปอย่างซำๆ ในอัตราความเร็วเท่ากับการใช้ความคิดขณะห่อหุ้มตัวอยู่กับที่นั่งติดหน้าต่างบนรถไฟ ผมหาทางนั่งรถไฟไปเยือนทุกหนทุกแห่งเมื่อไรก็ตามที่ทำได้ เดินทางไปยังสถานที่ที่บรรดายอดนักคิดในประวัติศาสตร์เคยนั่งใช้ความคิด บากบั่นไปยังค่ายพักแรมแบบสโตอิกในไวโอมิงและ

สำนักงานการรถไฟอินเดียในเดลี ผมนั่งรถไฟสาย F ในนครนิวออร์ก
มานานกว่าที่ใครเคยทำ การเดินทางเหล่านี้เป็นเหมือนระยะหยุดพัก
ให้ได้ยืดแข้งยืดขาและผ่อนคลายใจระหว่างกิจกรรมทางปรัชญาต่างๆ
การเดินทางทำให้ผมได้หยุดชั่วคราว ในความหมายที่ดีที่สุดเท่าที่คำว่า
“หยุด” จะเป็นได้

หากลองค้นคำว่า “นักปรัชญา” ในกูเกิล คุณจะพบผลลัพธ์เป็นร้อยหรือ
อาจจะเป็นพันคน แต่ผมเลือกมาเพียง 14 คน เลือกอย่างไรหรือ ก็เลือก
อย่างพิถีพิถัน พวกเขาทั้งหมดปรารถนาเรื่องในแบบที่ต่างกันไป มีรสนาติ
ทางปัญญาที่หลากหลาย และยังครอบคลุมหลากหลายยุคสมัย จากโสเครตีส
ในศตวรรษที่ 5 ก่อนคริสตกาล มาจนถึงซิโมน เดอ โบวัวร์ในศตวรรษที่ 20
พวกเขายังมาจากหลายสถานที่ นับจากกรีซครอบคลุมไปถึงจีน เยอรมนี
และอินเดีย ทั้ง 14 คนนี้ไม่ได้มีชีวิตอยู่แล้ว แต่นักปราชญ์ที่ดีนั้นไม่เคย
ตายจาก เพราะพวกเขายังคงดำรงอยู่ในจิตใจของผู้คน ปัญญาเป็นสิ่งที่
พกพาและส่งต่อได้ ข้ามพ้นทั้งสถานที่และเวลา และไม่มีวันล้าสมัย

รายชื่อที่ผมรวบรวมมาประกอบด้วยนักปรัชญาชาวยุโรปหลายคน
แต่ก็ไม่ใช้ทุกคนที่มาจากยุโรป โลกตะวันตกไม่ได้ผูกขาดแวดวงปัญญา
นักปรัชญากลุ่มนี้บางคน เช่น นีทเชอ เขียนผลงานมามากมาย ในขณะที่
คนอื่นๆ อย่างโสเครตีสและเอพิคเตตัสไม่เคยเขียนอะไรออกมาสักคำ
(โซครตีสที่ลูกศิษย์ของพวกเขาเขียน) บางคนมีชื่อเสียงโด่งดังในขณะที่ยัง
มีชีวิตอยู่ แต่บางคนตายไปโดยที่ไม่มีใครรู้จัก คุณอาจรู้จักบางคนในนี้
ในฐานะนักปรัชญา แต่คุณอาจไม่เคยคิดว่าบางคนเป็นนักปรัชญา เช่น
คานธี (ซึ่งเขาเป็น) บางรายชื่อ เช่น เซ โชนะง นักเขียนญี่ปุ่นและนางใน
ราชสำนัก อาจเป็นชื่อที่คุณเพิ่งเคยได้ยิน นั่นก็ไม่ใช่ไร ทำ्यที่สุดแล้ว
เกณฑ์ในการเลือกของผมมีเพียงหลักการสั้นๆ คือ นักคิดเหล่านี้ตกหลุมรัก
ปัญญาหรือไม่ และความรักนั้นแพร่หลายต่อไปหรือเปล่า

เรามักนึกถึงนักปรัชญาในฐานะจิตที่หลุดพ้น แต่ไม่ใช่กับผู้คนเหล่านี้ พวกเขามีตัวตนและเป็นมนุษย์ที่เดินเหินได้ ทั้งสิ้นเขาและชี้นำต่อสู้ในศึกสงคราม ตีมีวโน และเสพกาม เป็นมนุษย์ชายหญิงซึ่งแก่นักปรัชญาแบบที่นำปรัชญาไปใช้ได้จริง พวกเขาไม่ได้สนใจความหมายของชีวิต แต่สนใจการใช้ชีวิตอย่างมีความหมาย

พวกเขาไม่ได้สมบูรณ์แบบ ต่างก็มีจุดต่างพร้อมในชีวิตต่างกันไป โสเครตีสมักหลุดเข้าสู่วังค์ที่บางครั้งก็กินเวลายาวนานเป็นชั่วโมงๆ รุสโซเปิดบันทึกของตัวเองให้สาธารณชนเห็นมากกว่าหนึ่งครั้ง โซเปนฮาวเออร์คุยกับสุนัขพุดเดิลของตัวเอง (อย่าให้ผมต้องเริ่มพุดถึงนี้ทีเชอเลย) เป็นต้น น้อยครั้งนักที่ปัญญาจะสวมใส่สุททหรรษา เพียงแต่คุณไม่เคยรู้จักเท่านั้น

เราต้องการปัญญาอยู่เสมอ แต่เราต้องการปัญญาในลักษณะที่แตกต่างกันไปตามช่วงวัยชีวิต คำถามจำพวก “ทำอะไร” ที่สำคัญสำหรับคนอายุ 15 ย่อมไม่เหมือนกับคำถามที่สำคัญสำหรับคนอายุ 35 หรือ 75 ปี ปรัชญามีบางอย่างที่เหมาะสมสำหรับแต่ละช่วงวัยของชีวิต

ผมเรียนรู้ว่าช่วงวัยเหล่านั้นโอบยิบผ่านไป พวกเราหลายต่อหลายคนเอาตัวรอดผ่านมาได้ในขณะที่จิตใจจดแน่นไปด้วยเรื่องราวไร้แก่นสารและโง่เขลา รวากับเรายังมีเวลาอีกเหลือเฟือ แต่เราไม่มีเวลา ผมไม่มีเวลา ผมมักคิดว่าตัวเองเป็นชายวัยกลางคน แต่เมื่อไม่นานนี้เอง ลูกสาววัยรุ่นซึ่งเป็นเด็กเก่งเลขบอกผมว่า ถ้าผมไม่ได้จะอยู่ถึงอายุ 110 ปี ตอนนั้นผมก็ไม่ได้ถือว่าอยู่ในวัย กลาง คนแล้ว

ดังนั้น แม้ผมจะนั่งเขียนข้อความนี้อยู่บนรถไฟที่แล่นไปอย่างช้าๆ แต่ความรู้สึกเร่งด่วนบางอย่างขับเคลื่อนปากกาที่กำลังเขียน มันคือความร้อใจของคนที่ไม่อยากจะตายไปโดยที่ยังไม่ได้ใช้ชีวิต ชีวิตไม่ใช่ปัญหาสำหรับผม อย่างน้อยก็ในตอนนี้ แต่ผมรู้สึกว่วันเวลากำลังปล่อยลมหายใจร้อนๆ รดต้นคอผมอยู่ และยิ่งหายใจแรงขึ้นทุกวันๆ ผมอยาก... ไม่ใช่สิ ผมจำเป็นจะต้องรู้ให้ได้ว่อะไรที่สำคัญและไม่สำคัญ ก่อนที่มันจะสายเกินไป

“ไม่ช้าก็เร็ว ชีวิตจะทำให้เราทุกคนกลายเป็นนักปรัชญา” มอริส รัสเซลลิง (Maurice Riseling) นักคิดชาวฝรั่งเศสเคยว่าไว้

ตอนที่ผมเห็นข้อความนี้ครั้งแรกเมื่อหลายปีก่อนหน้านี้ โลกเป็นสถานที่ที่เปี่ยมสุขกว่านี้ โรคภัยที่ระบาดไปทั่วโลกนั้นมีอยู่แค่ในหนังสือประวัติศาสตร์หรือไม่กับทภาพยนตร์ฮอลลีวูด แต่เหตุที่ข้อความของรัสเซลลิงกระตุ้นความคิดของผม ก็เพราะว่าแม้แต่ในตอนนั้น ผมเองก็เริ่มสงสัยขึ้นมาว่าตัวเองกำลังใช้ชีวิตอย่างผิดๆ อยู่

ด้วยสังหรณ์บางอย่างบวกกับแรงกระตุ้น ผมคิดขึ้นว่า “แล้วจะรออะไรเล่า” จะรอจนกว่าชีวิตกลายเป็นปัญหามานะจริงๆ เพื่ออะไร ทำไมไม่ปล่อยชีวิตทำให้ผมกลายเป็นนักปรัชญาเสียเลยวันนี้ ตอนนี้ในขณะที่ยังมีเวลา